FÖRSLAG TILL AVGÖRANDE AV GENERALADVOKAT ANTONIO LA PERGOLA

föredraget den 28 januari 1997 *

I — Inledning

1. I föreliggande mål skall domstolen ånyo [1] uttala sig om huruvida de i Tyskland gällande nationella civilprocessrättsliga bestämmelserna om att en kärande som inte är medborgare i det landet skall ställa säkerhet för rättegångskostnader (cautio iudicatum solvi) är förenliga med gemenskapsrätten.

II — Bakgrund till tvisten och tillämpliga bestämmelser

2. Makarna Hayes väckte talan mot bolaget Kronenberger vid Landgericht Saarbrücken för att utverka betalning av det resterande beloppet av en fordran som härrör från en leverans av renings- och återvinningsutrustning som dessa hade utfört. Svaranden yrkade för sin del att käranden skulle förpliktas att ställa säkerhet för rättegångskostnader enligt 110 § Zivilprozeßordnung (civilprocesslagen, nedan kallad ZPO).

3. I 110 § ZPO föreskrivs just att en utländsk kärande som väcker talan vid tysk domstol är skyldig att ställa säkerhet för rättegångskostnader.

Säkerheten i fråga behöver emellertid inte ställas om ömsesidighet råder genom att det i den medlemsstat som käranden är medborgare i inte krävs en sådan garanti av tyska medborgare som för talan mot den statens medborgare.

4. Landgericht Saarbrücken förklarade genom dom av den 4 juli 1994 att frågan om ställande av säkerhet enligt 110 § ZPO är irrelevant, eftersom den ansåg att kravet på ömsesidighet var uppfyllt i och med medlemskap i Europeiska unionen.

Kärandena har överklagat ovannämnda dom till Saarländisches Oberlandesgericht som

* Originalspråk: italienska.

1 — Den tyska processrättsliga regel i vilken föreskrivs en skyldighet att ställa säkerhet för rättegångskostnader har nämligen redan varit föremål för domstolens undersökning i dom av den 1 juli 1993, i mål C-20/92, Hubbard (Rec. 1993, s. I-3777). Denna bestämmelse förklarades därvid vara oförenlig med principen om likabehandling som fastslås i artiklarna 59 och 60 i fördraget, det vill säga i samband med friheten att tillhandahålla tjänster, eftersom bestämmelsen i det fallet utgjorde ett hinder för yrkesverksamhet som medborgare i andra medlemsstater utövade i Tyskland.

har funnit det nödvändigt att hänskjuta följande tolkningsfråga till domstolen:

"Innebär det diskriminering på grund av nationalitet i strid med artikel 7 första stycket i EEG-fördraget att brittiska medborgare, som varken har några tillgångar eller något hemvist i Tyskland och som har väckt talan mot ett s. k. Gesellschaft mit beschränkter Haftung (tyskt bolag med begränsat ansvar) med säte i Tyskland vid en tysk civildomstol om utgivande av köpeskillingen för en varuleverans, av den behöriga tyska domstolen på yrkande av svaranden med tillämpning av § 110 i den tyska civilprocesslagen åläggs att ställa säkerhet för rättegångskostnaderna?"

III — Analys av tvisten

5. Domstolen har i samband med föreliggande mål ombetts uppmärksamma en fråga som då den formulerades berörde ett intressant och känsligt problem avseende förhållandet mellan gemenskapens rättsordning — närmare bestämt det förbud mot diskriminering på grund av nationalitet som numera stadgas i artikel 6 i fördraget — och vissa processrättsliga regler i medlemsstaterna, enligt vilka utlänningar respektive egna medborgare behandlas olika med avseende på tillträde till domstolarna. I dessa rättsregler fastslås nämligen att den utlänning som anhängiggör ett tvistemål mot en medborgare skall ställa en lämplig säkerhet för rättegångskostnaderna. Den nationella domstolen har formulerat den fråga som domstolen här har att undersöka med särskild hänsyn till omständigheterna i det föreliggande fallet. Så som det konkreta målet ter sig, framstår det som om den omtvistade tyska processrättsliga bestämmelsen står i strid med det generella förbudet mot diskriminering på grund av nationalitet enligt artikel 6, snarare än med andra särskilda bestämmelser i fördraget.

6. Sedan tolkningsfrågan ställdes har domstolens tolkningsverksamhet emellertid berövat den dess praktiska betydelse. I en nyligen meddelad dom [2] har domstolen nämligen förklarat att "en sådan nationell civilprocessrättslig regel som den som är aktuell i målet vid den nationella domstolen faller inom tillämpningsområdet för fördraget på så sätt som avses i artikel 6 första stycket, och att den omfattas av den allmänna ickediskrimineringsprincip som stadgas i den artikeln, i den mån regeln, om än bara indirekt, påverkar handeln med varor och tjänster inom gemenskapen. En sådan påverkan kan särskilt befaras om det krävs att säkerhet skall ställas för rättegångskostnaderna i ett mål angående betalning för levererade varor".

En EU-medborgare, som är kärande i en civilprocess som har samband med utövandet av friheter som erkänns i gemenskapsrätten, har av domstolen vad beträffar sin ställning i processen i väsentliga delar jämställts med medborgarna i den medlemsstat vid vars domstol talan har väckts. Enligt domstolen

2 — Dom av den 26 september 1996 i mål C-43/95, Data Delecta (REG 1996, s. I-4661). I den nationella regel som var aktuell i den tvisten föreskrevs, helt i likhet med föreliggande fall, en skyldighet att ställa säkerhet för rättegångskostnader för en utländsk kärande medan en svensk kärande var befriad från den skyldigheten, oberoende av om den sistnämnde var bosatt i Sverige eller förfogade över tillgångar i den medlemsstaten som kunde täcka svarandens eventuella fordran med anledning av rättegångskostnaderna.

gäller detta oberoende av om det föreligger internationella avtal om erkännande och verkställande av utländska domar vilka uttryckligen syftar till att undanröja eventuella hinder för det som kan kallas "den fria rörligheten för domar" [3].

7. På samma sätt som i det fall som domstolen prövade i målet Data Delecta avser tvisten i föreliggande mål en prestation som är direkt kopplad till utövandet av en rättighet som härrör från EG-fördraget, nämligen den fria rörligheten för varor. Sådant är föreliggande fall. Den uteblivna betalning för levererade varor som givit upphov till det anspråk som ligger till grund för tvisten är i det här sammanhanget relevant just av den anledningen att den är direkt kopplad till utövandet av nyssnämnda frihet som medborgare och företag inom gemenskapen tillerkänns enligt fördraget. Möjligheten att göra sina krav gällande vid behörig domstol utgör å andra sidan en oundgänglig följd av de rättigheter som fastslås i fördraget. Även det domstolsskydd som de enskilda medlemsstaternas domstolar skall säkerställa i fråga om de rättigheter och intressen som uppstår ur unionens rättsordning får således en gemenskapsrättslig karaktär genom att bidra till att de målsättningar som fastslås i fördraget förverkligas i alla delar. Domstolen har vid ett annat tillfälle klargjort att denna skyldighet följer av artikel 5 i fördraget och att medlemsstaterna skall "säkerställa det rättsliga skydd för enskilda som följer av gemenskapsrättens direkta effekt" [4].

8. Domstolens uttalande är entydigt. Då en EU-medborgare begär av en behörig nationell domstol att denna skall fastställa en fordran som följer av utövandet av en rättighet som tillerkänns honom genom fördraget, blir tvistemålet oupplösligt kopplat till samma rättighet som stadgas i gemenskapens rättsordning. Medlemsstaternas processrätt, där förfarandena för sådana tvistemål regleras, blir av gemenskapsrättslig relevans just genom att de kommer att utgöra ett instrument för att förverkliga de målsättningar som ställs upp i fördraget.

Trots att sådana aspekter av medlemsstaternas processrätt i allmänhet inte regleras i gemenskapsrätten [5], medför således kopplingen mellan utövandet av de gemenskapsrättsliga friheterna och det rättsliga skyddet av dessa att även de regler som har inrättats för att reglera rättegångsförfarandet måste säkerställa EU-medborgarnas rätt till rättsligt skydd i överensstämmelse med icke-diskrimineringsprincipen som stadgas i fördraget. [6]

9. I det aktuella fallet är den skillnad i behandling som föreskrivs i 110 a § ZPO

3 — Se i det avseendet mitt ovan nämnda förslag till avgörande i målet Data Delecta, särskilt punkt 17.

4 — Se senast dom av den 14 december 1995 i mål C-312/93, Peterbroeckl (REG 1995, s. I-4599).

5 — Domstolen har emellertid haft tillfälle att klargöra att processrättsliga regler kan visa sig stå i strid med gemenskapens rättsordning. Se i det avseendet ovan nämnda dom i målet Peterbroeck, punkt 12.

6 — Dom av den 2 februari 1989 i mål 186/87, Cowan (Rec. 1989, s. 195), och av den 20 oktober 1993 i förenade målen C-92/92 och C-326/92, Phil Collins (Rec. 1993, s. I-5145).

således baserad *uteslutande* på nationalitet. Just av den anledningen rör det sig om en systematisk skillnad som varken kan undanröja eller syftar till att undanröja förmodade eller möjliga svårigheter som svaranden har åberopat. Dessa svårigheter skulle följa av att käranden är bosatt inom en annan stats territorium eller saknar tillgångar i den stat där den domstol vid vilken talan har väckts befinner sig, det vill säga tillgångar som svaranden eventuellt skulle kunna få tag på genom ett exekutivt förfarande utan att behöva gå igenom hela det förfarande som krävs för att domen skall erkännas i en annan stat.

Föreliggande mål är i huvudsak helt överensstämmande med det som domstolen tidigare har prövat i sin dom i målet Data Delecta. Den lösning som valdes i den domen skall således tillämpas på föreliggande mål.

10. Det kan dessutom i anslutning till tvisten anges att Brysselkonventionen av den 27 september 1968 om domstols behörighet och om verkställighet av domar [7], som Förenade kungarikets regering har påpekat i sitt yttrande, är tillämplig på det omtvistade rättsförhållandet, eftersom avtalet gäller i de båda berörda medlemsstaterna, Förbundsrepubliken Tyskland och Förenade kungariket. Således faller även det argument som hänför sig till svårigheterna att få den utländska domen erkänd och verkställd och som svaranden och den svenska regeringen har anfört för att med avseende på gemenskapsrätten motivera den skyldighet som föreskrevs i 110 § ZPO. Motiveringen grundar sig i huvudsak på att ställandet av säkerhet, i frånvaro av en lämplig konventionsram, skulle kunna visa sig användbart eller rentav nödvändigt för att åtgärda de snedvridningar av skyddet för rättsliga anspråk i domstol till följd av svårigheterna att verkställa domen utomlands. [8] Med beaktande av den situation som utmärker föreliggande fall blir emellertid sådana argument innehållslösa med anledning av Brysselkonventionen. [9]

7 — Konventionen trädde i kraft dem 1 februari 1973 och publicerades i EGT L 299 av den 31 december 1972, s. 32.

8 — Denna motivering har vunnit gehör såväl i generaladvokat Tesauros förslag till avgörande av den 3 oktober 1996 i en annan tvist (mål C-29/95, Pastoors, REG 1997, s. I-285, I-287) som i domen i det målet, vilken meddelades den 23 januari 1997. I det målet gällde det emellertid en situation som endast i viss mån liknade föreliggande fall. I det målet gällde tvisten frågan om det var förenligt med gemenskapsrätten att i en straffrättslig regel avseende trafikförseelser kräva att böter skulle erläggas för att förfarandet skulle avbrytas, då beloppet var betydligt högre för personer som inte var bosatta i den berörda staten. I den nämnda domen fastslog domstolen först att varken Brysselkonventionens bestämmelser eller andra liknande avtal skulle tillämpas i ämnet i fråga. Således drog domstolen slutsatsen att skillnaden i behandling i princip kunde anses motiverad (domstolen ansåg emellertid att förfarandet och det omtvistade bötesbeloppet var oproportionerliga). Vad beträffar föreliggande tvist, anser jag för min del att det argument som hänför sig till svårigheterna med att verkställa domen i en annan medlemsstat i frånvaro av en lämplig konventionsram inte är helt övertygande vad beträffar tillämpningen av artikel 6 i fördraget. Det skall bland annat anges att domstolen redan tidigare tydligt har klargjort att "rätten till likabehandling som fastslås i gemenskapsrätten kan inte göras beroende av ett avtal om ömsesidighet mellan medlemsstaterna" (ovan nämnda dom i målet Cowan samt i målet Hubbard, punkt 17). Här diskuteras för övrigt den berörda rättighetens art (rätten till skydd i domstol för de rättigheter som härrör från gemenskapens rättsordning) som så att säga får vingar och blir än mer högtflygande (och således ibland har anklagats för att ha änglalika egenskaper). Denna rättighet, som tillhör det begränsade antalet grundläggande rättigheter inom gemenskapen, kan inte begränsas eller villkoras, och dess verkan kan således inte lagligen inskränkas på grund av särskilda förhållanden i någon av medlemsstaterna. Sådana inskränkningar får hur som helst till följd att icke-diskrimineringsprincipen åsidosätts.

9 — I det avseendet liknar den situation som kännetecknar föreliggande fall den som domstolen redan har prövat i sin dom av den 10 februari 1994 i mål C-398/92, Mund & Fester (Rec. 1994, s. I-467), i vilken det fastslogs att den nationella bestämmelsen var oförenlig med artikel 6 i fördraget.

IV — Förslag till avgörande

11. Med beaktande av vad ovan anförts föreslår jag följande svar på den tolkningsfråga som Saarländisches Oberlandesgericht har ställt:

Det strider mot gemenskapsrätten, särskilt mot artikel 6 i fördraget, att i tvister som har samband med utövandet av rättigheter som härrör från gemenskapens rättsordning kräva en sådan säkerhet för rättegångskostnader som föreskrivs i § 110 i den tyska civilprocesslagen av EU-medborgare.